

Jes Stein Pedersen
Dansk journalist og
studievært, uddannet
cand.phil. i samfundsfag.

Man kan ikke skrive om sine gode bøger uden at komme til at skrive om sig selv. At fortælle andre om, hvad der skal til, for at man holder af en bog – sådan for alvor – kan sammenlignes nogenlunde med at lukke fremmede ind i sit soveværelse.

Når den bogforelskede meddeler sig om sine lidenskaber, er han altså godt på vej til at afsløre sit inderste, og det er således med følelsen af at have lagt mig på Freuds divan, at jeg i det følgende vil fortælle om de bøger, jeg aldrig rigtigt har kunnet slippe efter først at have bevæget mig over tærsklen til deres universer.

En af dem kunne godt være Italo Calvinos roman *'De usynlige byer'*. I den gør venetianeren Marco Polo gode miner til slet spil, da han fortæller Kublai Khan om de utrolige byer, han har besøgt i Khans rige. I virkeligheden er det bid for bid sin egen elskede hjemby, Venedig, Polo fremmaner.

BIBLIOPATS BEKENDELSER

De er hermed advaret: Der er stor risiko for, at jeg under dække af at ville berette om gode bøger, igen og igen kommer til at besvære Dem med anekdoter om mig selv.

Og lad os så komme til sagen: Man kan, idet jeg her ser bort fra en bogs praktiske anvendelighed (jeg har selv isoleret flere skunkrum med dubletter), elske bøger på to måder. For den måde de er til på som objekter i verden, deres ydre stoflighed, og for deres indre rigdom, altså de fortællinger eller litterære universer, som de måtte rumme.

Jeg indrømmer gerne, at jeg har bred smag inden for begge felter.

Bøger kan handle om alt og være lige så forskellige i udtrykket som mennesker, og ligesom det ikke altid er nemt at sætte ord på, hvorfor man tiltrækkes af bestemte personers ydre og indre, kan det f.eks. være svært for mig at forklare, hvorfor jeg bare elsker en lille engelsk bog fra 1918, der i tabel efter tabel angiver afstanden fra den ene havn i verden til den anden.

C.H. Bailey's *'Table of Distances From Port to Port'* byder hverken på verdensdrama eller stor poesi. Ej heller på sjældne dedikationer eller prangende præg. Men summen af dens lavmælte kvaliteter taler til mig med en styrke, jeg ikke kan sidde overhørig. Selv om jeg i en sen alder er blevet en slags sejler, kan bogens brugsværdi ikke forklare min passion, for så livsnødvendigt er det heller ikke for mig i en håndvending at kunne slå op, hvor mange sømil der f.eks. er fra Københavns Havn til Sabang Bay på Sumatra.

Grundlæggende må det være den lille bogs handy lommeformat – den har omtrent samme størrelse og form som en husholdningstændstikæske, der fascinerer mig. Den er simpelthen enormt charmerende. Hertil kommer dens nostalgiske kvaliteter. Den slidte bogs sorte læderomslag med bogstaver i guldtryk er et af tiden meget tydeligt patineret objekt, som i samme øjeblik jeg ser på den eller rører ved den, transporterer mig tilbage i tiden. Måske tilmed ud på verdenshavene, for det er klart, at netop min lille bog har været gennem lidt af hvert på de vilde vover. Den har helt sikkert været i London. Men mon ikke også den har været i Rio de Janeiro, San Fransisco og Thule?

Jeg erhvervede det lille vidunder for præcis et pund i den lille flække Hay-on-Wye, verdens første bogby, i Wales for et par år siden. Bogen minder mig om de herlige dage, jeg tilbragte sammen med Richard Booth, også kendt som Kong Richard d. 2., i hans lille selvudrånede kongedømme. Det var Booth, der sparkede bogmiraklet igang for tredive år siden, nu er hans rige hjemsted for mere end fyre antikvariater.

“Alt som bliver erindret, tænkt og bevidst. Tidsalder, landskab, håndværk, den tidligere indehaver – alt dette forenes for den sande samlere i hver enkelt af hans besiddelser til en magisk encyklopædi”

skrev den tyske kunsthistoriker, litteraturkritiker og excentriker Walter

Benjamin. Jeg vil gøre hans ord til mine, idet jeg behændigt tillader mig at skifte betegnelsen "samler" ud med betegnelsen "bibliopat".

Her må det være på sin plads med en definition af, hvad vil det sige at være 'bibliopat'? Da det er undertegnede, der i al beskedenhed er kommet på ordet, må det være mig tilladt at fremture.

Selve diagnosen 'bibliopati' har hverken plads i ord- eller lægebøger, her finder man kun de fattige betegnelser 'bibliofili' og 'bibliomani'. Den første med sigte på selve det at samle på (sjældne) bøger, den næste med blik for visse bogsamleres maniske forhold til deres samlergerning. Jeg kender selv et par stykker, som jeg mistænker for at ville kunne slå ihjel for at komme til at eje ganske bestemte sjældenheder, men selv om denne tilstand afkræver en vis respekt, eller hvad man nu skal kalde det, så fanger betegnelsen 'biblioman' ikke den særlige betingelsesløshed, med hvilken den egentlige bibliopat er villig til at underkaste sig selv den usleste bog, hvis han føler, at den besidder en fortryllelse, han ønsker at være del af. En bibliopats kærlighed til bøger gør ham på en gang blind og seende og har ikke sjældent at gøre med de skæbneladede omstændigheder, hvorunder han støder ind i dem, hvad enten sammenstødet udmønter sig i form af læsning eller egentlig fysisk konfrontation.

Ganske ofte viser bibliopatien sig ved, at den ramte, efter at have læst en roman, et digt eller et helt forfatterskab, bliver udstyret med en fra det læste inspireret optik, som han fremover ser verden igennem. I hvert fald lige indtil den dag en ny bog eller et nyt forfatterskab giver ham andre briller på, og dermed endnu et nyt blik på verden. Er det en sygdomstilstand, som betegnelsen antyder? Muligvis, men ikke en, man vil lade sig kurere for.

Jeg holder ikke af at bore for meget i det, men det må vel også med i billedet, at der muligvis kan være noget livsfornægtende i en bibliopats opfattelse af det gode liv. I hvert fald tager det tid at læse gode bøger, og den tid kunne man jo have brugt sammen med andre mennesker i stedet for at ligge under dynen og blade og ... drømme. En logik, der dog helt ser bort fra, at den læsende faktisk hele tiden er i fuld gang med at udvide sin forståelse af selve det menneskelige felt og i høj grad rustet sig til de fra bøger løsrevne former for samvær med artsfæller, som der fra tid til anden trods alt er tid til.

Der skal nok også være dem, der kan få øje på visse kompensatoriske understrømme i bibliopatiens brusende flod, og selvfølgelig er der da det. Det er jo, fordi ikke alle kan være detektiver, søhelte eller perlefiskere, at vi læser om dem, der er.

Igen: At fortælle om sine litterære præferencer kan hurtigt minde om en psykoanalytisk session. Det fortrængtes verden presser sig på.

Bøger er uhyre velegnede både for den, der har behov for at projicere sine længsler ud i verden, og for den, der har brug for at bygge sit ego op af sekundære livserfaringer. Det vil sige andres livserfaringer.

Min morfar, født i 1896, og mælkemand på det kooperative mejeri Enigheden ved Lygten i Københavns Nordvestkvarter, indbandt møjsommeligt i hundredvis af billige krimier i pænt blått eller brunt læder. På ryggen af dem satte han sine initialer, NPH, han hed Niels Peter Hansen.

Jeg har kun læst meget få af de titler, min morfar havde i sit bibliotek. Et par af Jack London, lidt Raymond Chandler, en enkelt af Peter Freuchen. Men også dem med billeder af kannibaler, indianere, stjernehobe og mystiske opfindelser.

Når jeg alligevel er uhyre glad for de fire-fem af hans bøger, jeg har arvet, er det, fordi de vidner om en glæde ved bogen som redskab til fortryllelse, som jeg genkender i mig selv og frydes over, at den gamle mælkemand besad.

Og så fornemmer jeg i min morfars småsystem med pap og lim og læder og guldbronzeringsudstyr en hel samfundsklasses sociale stræben. En længsel efter viden – og eventyr, efter dannelse og perspektiv. Om dagen handlede det om hestevogne og klirrende mælkeflasker på toppede brosten, om aftenen, efter Radioavisen, for der var ikke noget fjernsyn dengang, om den kombination af nærvær og selvforglemmelse, som bøgernes rige rummer.

Min morfars kombination af håndværksmæssig snilde og læselyst bygger bro mellem hånd og ånd på smukkeste vis, og netop den brobygning – eller fraværet af den – lægger jeg altid mærke til, uanset hvor jeg befinder mig blandt mennesker.

Min morfars bøger er gode bøger – for mig. Som vidnesbyrd, en art arkæologiske artefakter, der vidner om et liv helt anderledes end modernes menneskers. Om en tilværelse, hvor der i en arbejdsom hverdag alligevel var timer nok til noget for vores tid så helt ufatteligt som at indbinde kulørte kriminalromaner og sætte sit navn på dem.

Bøger kan vise vejen i stort og småt. For snart tretten år siden fandt jeg i et buskads på en villavej i Birkerød en lille bog af den for mig ukendte Jean Capart om fundet af den egyptiske farao Tut Ank Amon udgivet af P. Haase i 1923. Den var tydeligvis blevet tabt af folk, der var ved at tømme en gammel villa for indbo og gammelt ragelse, store containere fyldt med fortid stod langs vejen. Jeg endte med at købe villaen og takker den dag i dag den lille heftede bog med det slidte gule omslag for mit held. Inde i bogen lå datidige avisudklip om de mystiske dødsfald, som *'profaneringen'* af kongegravene tilsyneladende havde udvirket. Altså den samme skrøne, som inspirerede

Hergé til at begå det uhyggelige album '*Tintin og de syv krystalkugler*', som prægede mit barnesind så dybt, at jeg ikke kunne falde i søvn, hvis albummet – og dermed inkamumien Rascar Capac – befandt sig i mit værelse. Selvfølgelig har jeg aldrig troet, at folk kan blive ramt af en forbandelse, fordi de bryder en kongegravs segl.

Selvfølgelig lå bogen om Tut dér i vildniset, fordi det var meningen, at jeg og min familie skulle få øje på den, forstå dens budskab og kaste anker netop dér ...

Det var en hed sommerdag i kystbyen Castiglione della Pescaia i Toscana. Jeg havde efterladt min familie nede ved stranden og var selv søgt op i de højere luftlag, nærmere bestemt til en lille bænk for foden af den middelalderborg, som har givet byen sit maleriske navn. En trækrone skabte det perfekte forhold mellem skygge og lys, udsigten var fantastisk, det var tid at nappe et kapitel i Italo Calvino's '*De usynlige byer*'. Efter ca. tyve minutters læsning ankom en klasse fuld af lydige, femårige, italienske skolebørn. De stillede sig op i en kreds foran den læsende, altså undertegnede, hvorefter deres energiske lærerinde (omkring de tredive, nederdel, skjorte, fikse sko med ankelrem, modermærke, hårspænde) pegede på et punkt over mit hoved, mens hun på smukt moduleret italiensk udtalte en sætning, der endte med ordene "*Italo Calvino*", ungerne nikkede vidende.

Fem sekunder efter var flokken videre i jagten på almen dannelse. Tilbage sad jeg aldeles paf, vendte mig om og fik – så enkelt og alligevel magisk – forklaringen: Over bænken hang en marmorplade med de sigende, i stenen indhuggede ord: Via Italo Calvino! Af alle de steder i Italien, jeg kunne have valgt at sætte mig for at nyde Italo Calvino, forfatteren til den måske mest bibliopatiske roman der nogensinde er skrevet, havde jeg valgt en lokalitet, der simpelthen var navngivet efter den italienske mester Calvino – tilmed i byen, hvad jeg ikke vidste, hvori han ligger begravet. Måske man alligevel skulle begynde at tro på mirakler.

Verdens måske mest bibliopatiske roman er Italo Calvino's '*Hvis en vinternat en rejsende*', som er en meget god bog, der simpelthen handler om, hvad det vil sige at skrive, udgive, oversætte og læse litteratur. Læseren besøger en boghandel, et bibliotek og en litterær studiekreds på universitetet, kommer indenfor både hos en forfatter, en forlægger, en oversætter og en litteraturforsker. Og så rummer den postmoderne roman naturligvis en læser, en læserinde og en antilæser! Hvem, der egentlig er romanens fortæller, fortaber sig. Calvino's herlige bog handler om, hvad det overhovedet vil sige at påtage sig rollerne som henholdsvis læser og forfatter – samtidig med, at der heldigvis også er en handling og en slags plot.

Både 'Vinternat' og Umberto Ecos nyklassiker 'Rosens Navn' og hans nyere 'Dronning Lloanas mystiske flamme' beskæftiger sig med, hvor grænseoverskridende den rigtigt gode bog kan være – og så dvæler de intenst, ja fetichistisk, ved bøgernes stoflighed. Dameben er til enhver tid mest fortryllende, hvis de er indhyllet i en silkestrømpes lette flor. Særligt Eco er optaget af de gevandter, bøger kan være iført. De bedste af drengsårene tegneserie-tegninger får lov at fylde mere end tyve sider i hans roman om Lloana ...

'Rosens Navn' bugner også af mættede og sanselige beskrivelser af bøger. Munke, der skriver, tegner og maler. Blæk på fingrene, en duft af læder, papir og pergament, hvis grove trådstruktur flænses af papirknive. Jeg elsker det. To feel, to touch, to handle, synger Monty Python i en sketch om penge. Jeg har det på samme måde med bøger: Oh, omslag, oh, typografi, oh, tørrede firkløvere, fladtrykte fluer og bussemænd fra svundne tider! Oh, pap, læder, lærred, kardus- og bølgepapir! Oh, indlagte errata-sedler med oplysninger fra forlaget om meningsforstyrrende stavfejl! Oh, æselører og brugsspor af enhver art. Oh, mystiske exlibris, der vidner om en ukendt samlers hang til okkultisme og dyrisk sex. Oh, sirligt blækskrevne hilsner fra mormor og morfar til lille Aage i julen 1923 i B.S. Ingemanns drabeligt illustrerede ridderroman, som man køber i en gammel lade på Bornholm, fordi man ikke kan nænne at lade lille Aages bog – og mormors hilsen ikke at forglemme – gå i glemmebogen.

Som tidligere nævnt: For mig er det på ingen måde en betingelse for at kunne holde af en given bog, at den er god ud fra et litterært synspunkt – eller at den er kostbar eller uopdrivelig. Bibliofile indskrænker sig til at samle på sjældne eller smukke bøger. Bibliopaten, hvis largesse over for bøgerne er så uendeligt meget større, tillader bøger at gøre den verden, han betræder, større, hvis han da ikke ligefrem bruger dem til at isolere med hjemme i huset – eller ihukomme magiske møder med smukke kvinder ved Middelhavets kyst. En bibliofil stjæler ikke marmorskilte i udlandet. Hvis en bibliopat en sommerdag får chancen, kan man derimod aldrig vide.

Se, den slags betragtninger er jo aldeles usaglige, men har man ofte nok oplevet at lade sin skæbne forme af bogfund og bogvink af den ene eller anden art, ja, så opleves et faraonisk tip i græsset eller et mirakel i marmor som ganske naturligt, ja, lige efter bogen.

Bøgernes tilstedeværelse lader omgivelserne med betydning. Gamle Tut kaldte dengang på villavejen, og nu, hvor jeg mange år efter sidder og skriver i den gamle villas atelier, er hans sagte kalden ikke

blevet svagere, og det priser jeg mig lykkelig for. Det er fantastisk at være i live. Det kan godt være, at moderniteten er et "jernbur", fordi fortidens magiske verdensopfattelse er blevet trynet af videnskab og rationalitet i en grad, så verden kan kaldes affortryllet, men man skal være meget enøjet for ikke at få øje på og lade sig opmuntre af den bestandige genfortryllelse, som ikke mindst bøger afstedkommer.

Tryllestøvet kan ytre sig på mange måder. F. eks. når man besøger byer, som man kender fra bøger, man har læst. Man bevæger sig gennem gaderne, slentrer fra kvarter til kvarter, den fysiske tilstedeværende by tårner sig op, men den svundne by, den man har læst om, eksisterer stadig. Byfornemmelsen bliver takket være ens forudgående læsning en blanding af det, man oplever lige nu, og de merbetjendninger, man har med sig.

Bloomsbury, Chelsea, Themsen og Hyde Park i London. Det er ikke muligt at opleve dem rent, for stedernes nutidighed er farvet af det, man har læst om dem. I dag er Hyde Park fuld af legende børn og muslimske kvinder, der sidder i rundkreds og spiser frokost, men måske var det lige der under træet ved siden af, at Woolfs androgyn Orlando lå i græsset. Ikke langt derfra sprang Joseph Conrads terrorist fra 'Den hemmelige agent' i luften, inden han kunne nå at ødelægge observatoriet i Greenwich, der, som centrum for selve Tiden, var datidens symbol på den ny verdens rationalitet og derfor måtte ødelægges. Og var det ikke her i det mondæne Chelsea, at Oscar Wilde holdt til – og kæmpede?

Sammenlagt har jeg opholdt mig i Grækenland i langt over et år af mit liv, men jeg er ikke sikker på, at det er virkelighedens Grækenland, jeg har befundet mig i, for det meste af tiden har virkelighedsfornemmelsen på mine små øer været et mix af realitet og romantik, som jeg takker folk som Lawrence Durrell, Henry Miller og John Fowles for at have udstyret mig med. Jeg har boet i sammenlagt et halvt år på en ø, som Durrell omtaler som "det perfekte sted for romanforfattere og selvmordskandidater". En karakteristik, som jeg læste, før jeg ankom, hvilket gav det lange ophold på den mennesketomme ø et tragisk-inspirerende skær, som kun blev større, da det viste sig, at John Fowles roman 'Trolldanden', der handler om en ung englænder, der opholder sig på en anden lille græsk ø, viste sig at stå på en hyld i det gamle, hvidkalkede hus, vi havde lejet.

Jeg holder af et ord som 'timianvind', men jeg kan ikke huske, om det er mit eget, eller et jeg har læst hos Fowles. Duften glemmer jeg aldrig. Måske det Hellas, jeg har opholdt mig i, altid kun har været fiktionernes 'Grækenland'.

Der er de bøger, man indlogerer sig i, som var det et billigt hotel med kakkerlakker under sengen, hurtigt ind, hurtigt ud, og så er der de bøger og forfatterskaber, man flytter ind i en gang for alle.

Uanset, hvor og hvordan man skubber sit fysiske legeme rundt i verden og lige meget, hvad man i øvrigt læser, ja, så forbliver man permanent deltidsborger i Strunge-City, Kjærstad-country, Turell-territory, eller hvad det nu er for et mentalt, sprogligt eller fabulantisk rige, man ikke kan komme fri af, når man først én gang har stukket hovedet indenfor.

George Perec skildrer i *'Livet, en brugsanvisning'*, en meget tyk roman, tilværelsen, som den former sig i en ejendom i Paris, hvor de forskellige logerendes liv er indbyrdes forbundet på de mest forbløffende måder. Den ejendom har jeg selv et enkelt lille kammer i oppe under taget. Udsigten er fantastisk.

Om dette at tilbringe megen tid i bøger bør jeg måske tilføje: Man flygter ikke ind i en bog, hvis livet udenfor taler med en stemme, der er højere. Men opholder man sig jævnligt i rigtigt gode bøger, vil man omvendt opleve, at ens evne til selv at håndtere tilværelsen, ikke mindst når det for alvor brænder på, bliver meget bedre, end den ellers ville have været.

"Når man fra min lænestol går mod nord, opdager man min seng, som er stillet inderst i mit kammer og danner det behageligste perspektiv. Gives der nogen skueplads, der ægger fantasien eller vækker ømme tanker mere end dette møbel, hvor jeg undertiden glemmer mig selv?"

Xavier de Maistres (1763-1852) *'Rejse i mit Kammer'*, der udkom på dansk i 1942, er en rigtig god bog, som handler om alt det, man kan foretage sig i et værelse, der er mindre end fem kvadratmeter.

De Maistre var noget så eksotisk som en fransk greve, der opnåede at blive general i den franske hær under Napoleonskrigene. *'Rejse i mit Kammer'*, der udkom første gang i 1794, handler om den 42 dages lange rejse, han foretager i sit diminutive værelse. Det kammer, hvori de Maistre oplever så meget, er "36 skridt i omkreds, hvis man går langs væggen", men "når jeg rejser i mit kammer følger jeg sjældent en lige linje, jeg går fra mit bord hen til et billede i et hjørne, og det forlader jeg for at gå på skrå hen imod døren".

Bøger spiller en central rolle for de Maistre. Det er trods alt først og fremmest via dem, at hans rejser bliver så eventyrlige. *"Jeg ville aldrig blive færdig, hvis jeg skulle beskrive en tusindedel af de besynderlige ting som hænder mig, når jeg rejser med mine bøger. Cooks rejser og de opdagelser som hans ledsagere, doktorerne Banks og Solander, har gjort er intet i sammenligning med mine eventyr i dette ene distrikt"*.

Min egen udgave af den pragtfulde lille bog rummer en bemærkelsesværdig dedikation. Den er skrevet af Julius Bomholt, den navnkundige socialdemokratiske undervisnings- og kulturminister med det store hvide hår, og den lyder i al enkelthed: "*Knud Rée, Horserød*" og nederunder: "*Kameratligst Julius Bomholt sept. 1943*".

Dedikationen fik mig til at undersøge, om denne Rée mon var interneret af tyskerne i Horserød og lige netop derfor kunne fortjene en bog, der handler om de fantasirejser, man kan foretage, også hvis man sidder og kukkelurer i en fængselscelle. Det var lige, hvad han var. Knud Rée, venstremand og mangeårig redaktør af Vestkysten i Esbjerg og fiskeriminister i ministeriet Erik Eriksen, var blandt de fremtrædende danskere, der på tysk foranledning blev arresteret omkring 25. august 1943 og indsat i Horserød.

De Maistre kunne godt have udfoldet sin rammefortælling, selve kammerrejseideen, endnu bedre end tilfældet er. Alligevel fortjener den gamle franskmand at blive hyldet og husket for med sin lille arabiske "*at have indført en ny måde at rejse på i verden*" – som dog ikke kan stå alene. Uden bøgerne ville han ikke være kommet mere end nogle få meter.

Mit eget eksemplar minder om, at den gode bog kun bliver bedre af en dedikation. Man bør altid dedikere de bøger, man forærer til andre. Husk, at ganske få ord kan være nok til, at folk engang i eftertiden vil have en god historie at fortælle.

Betænk i særlig grad bekendte, som måtte sidde i spjældet.

Fortiden får patriotismen op i os, vi vil gerne føle troskab. Bibliopaten er bøgernes sande patriot. Jeg håber at have sandsynliggjort, at den gode bog enten kan være "god", fordi den kan have visse nostalgiske kvaliteter, eller fordi den fremtidsvendt synes at kunne udpege ens skæbne. Den gode bog peger både tilbage og frem. Den sætter fingeren på det, man er rundet af, men også på hvem, man gik hen og blev, mens man havde travlt med andre gøremål.

Men bøger kan mere end det. Meget mere. Vi må også have fat i, at den gode bog peger på, hvem man kunne være blevet. Her er udvalget enormt. Mennesket består af de fortællinger, det har hørt, og de fleste af os er blevet udsat for tusindvis af fantastiske fortællinger. Nogle af dem hidrører fra bøger, romaner ikke mindst, og det forekommer umuligt at gradbøje, hvilke der har berørt en dybest. Hvad ville der i det hele taget være at berøre, hvis ikke Homer, Dante, Cervantes, Shakespeare, Goethe, Kierkegaard og alle de andre mestre på forhånd havde formet den verden, vi fødes ind i?

Blandt mine egne yndlingsromaner, mange af dem læst tidligt i mit liv, er omtalte *'Trolldanden'* af John Fowles. Ud over at lænke mig til en romantisk forestilling om Grækenland lærte den mig at være opmærksom på forskellen mellem at være på vej til at blive den, og for længst at være blevet den, man i store træk kunne håbe på at blive. Selv om man, ikke mindst som læsere, hele tiden er på vej, er det vigtigt på et tidspunkt at kunne sænke skuldrene og være tilfreds med sig selv, som man nu gik hen og blev.

'Mrs. Dalloway' om en enkelt dag i en overklassekvindes liv er ren magi. En enkelt af Virginia Woolfs fantastiske sætninger ramte mig lige i mellemgulvet. Den handler om Mrs. Dalloways oplevelse af *"tomheden omkring livets kerne"*. Måske er det derfor, jeg læser? For at fylde mine egne huller, tomhedsfølelser. Jeg er også vild med *'Orlando'* af samme utrolige Virginia. Orlando, både mand og kvinde, bevæger sig frit gennem 400 års tid og rum og forbliver hele tiden og uanset sin kønslige ham dybest inde den samme. Selvfølgelig er der biologiske forskelle mellem mænd og kvinder, men vi er udstyret med samme grundlæggende potentialer. Den slags var man ikke vant til, at nogle sagde, da feministen Woolf i 1928 udgav sit mesterværk. Nogen gange skal der gode bøger til at flytte køn.

Jeg må ikke glemme *'Alexandria-kvartetten'*, elegant, raffineret, skrevet på kort tid af en eksplosiv Lawrence Durrell. Fire romaner om kærlighed og politik, fire bøger om samme materie, men oplevet af forskellige personer. Det sete afhænger af øjnene, der ser, den samme begivenhedsrække kan opleves på vidt forskellige måder. Relativitetsteorien i romanform, uforglemmelige Justine.

Hvilke bøger skal med, hvis det handler om at fylde huller til med litteratur? Hvis tomhed skal elimineres med det eksistentielle stof, som forfattere tilbyder at gøre os større med? Helt sikkert Dostojevskijs *'Raskolnikov'*, som jeg læste på det helt rigtige tidspunkt, *'Lolita'* af Nabokov ligeså ("*Jeg mindes visse øjeblikke, lad os kalde dem isbjerge i Paradis*"), og Henry Millers lyserøde korsfæstelse selvfølgelig. *'Sexus'*, *'Nexus'* og *'Plexus'*es bohemiske charme er uovertruffen, og så levede jeg i årevis højt på påpegingen af, at det aldrig behøver at være for sent. Selv en mand midt i fyrrerne kan stikke af fra funktionærlivets trummerum i New York og genopfinde sig selv i Paris, hvis han altså har mod nok, så måske er det alligevel ikke så nyttigt at skelne mellem endnu at være på vej og for længst at være blevet?

Philip Roth, Don DeLillo, store amerikanere i statsmandsalderen. Moderne mesterværker af yngre kandidater til samme status: *'Alt bliver oplyst'* af Jonathan Safran Foer og Michael Chabons *'Den fantastiske historie om Cavalier og Clay'*. Jeg kunne fortsætte min liste med både udenlandske og indenlandske forfattere: Henrik

Pontoppidan, Johannes V. Jensen, Klaus Rifbjerg, Peter Seeberg, Villy Sørensen, Thorkild Hansen, Henrik Stangerup, Inger Christensen, Søren Ulrik Thomsen, Morten Søndergaard, men det ville ikke ændre pointen: Bøger er stafetter. Vi kan gribe dem eller lade dem falde til jorden. Griber vi dem, kan alt ske. Verden åbner sig. Tidsmaskinen snurrer. Fjern eller nær fortid. Fremtid på kanten af fatteevnen. Hvor vil du hen? Billetten gælder til alle destinationer.

Det handler i bund og grund om aktionsradius: hvor langt ind i tilværelsen og hvor langt ud i verden har man mod til at gå?

Min gode bog findes ikke, for der er ikke en enkelt digtsamling, en enkelt roman, en enkelt verdenshistorie eller en enkelt samling tabeller over afstanden mellem havne, der kan fylde alle hullerne ud, men – heldigvis – et væld af stafetter, der hele tiden bliver rakt frem med tilbud om trøst, selvforglemmelse, horisontudvidelse, vækkelse, latter!

Lille bog på reolen der, hvilket behov kan du dække i mennesket her?

Man kan samle på ting, og man kan samle på ord. For den, der har en forkærlighed for bøger, går det hele op i en højere enhed.

Jeg sidder på min morfars gamle stol og skriver i det bibliotek, min frue gav mig lov at indrette i vores gamle villa. Mon ikke de fleste, i hvert fald mandlige, bogelskere har en drøm om sådan et fløjls-tapetseret, kaminildsbuldrende herreværelse? Et sådant har jeg indrettet til mine gode bøger. Klenodier fra min drengesalder og tryksager af snart sagt enhver art pryder alle hylder. Bøger, hvis stoflige kvaliteter er større end deres indholdsmæssige, i skønsom blanding med verdenslitteratur i kedeligt ustyr.

Et Anders And blad indpakket i gennemsigtigt plastic fra dagen inden jeg blev født og købt for en femmer i et antikvariat på Amagerbrogade. Bøger, der udfordrer selve mediet, som den ti meter lange engelske folde-ud-bog, der gengiver verdenshistorien som en lang tidslinje og viser forskellige imperiers storhed og fald i en fornem grafisk fremstilling. På en hylde uden for min rækkevidde den første danske udgave af *'Kapitalen'*, nogle meter derfra førsteudgaven af Michael Strunges *'Vi folder drømmens faner ud'* med omslag af Lillian Pollack. I et chartek Rudolf Broby-Johansens berømte digtsamling *'Blod'*, som blev beslaglagt af politiet:

“SKAMSLIDT DIVAN
PÅ RYGGEN TØS
MED CHEMIS-VALK OVER MAVE
SPREDBEN
BORER STRIKKEPIND
I KULHÅRS UDFRYNSET VULVA
GURGLENDE
LIGKØNSKRYBER”.

Når jeg sidder længe nok i biblioteket, får jeg på en heldig dag også øje på bøger, som ikke findes, men burde gøre det. Håndbogen om stort og småt i landet Tlön f.eks. Eller *'Passageværket'* om Paris' arkader, som det kunne have taget sig ud komplet med illustrationer, hvis ikke forfatteren havde begået selvmord af frygt for at blive taget af Gestapo. Det måtte godt være et godt brugt eksemplar.

I de gode bøgernes verden findes også de bøger, man er kommet uretmæssigt til. I et anfald af forstadsbedrøvelser og afsporet bibliopati stjal jeg en sådan i et stormagasin, da jeg var mindreårig. Straffen var hård, den slags bøger duer ikke i længden, fortiden klæber til forbrydelsen, forær dem væk! (For nylig var jeg på besøg hos en 96-årig tidligere forlægger, området omkring plejehjemmet, hvor han bor, forekom mig bekendt, så fik jeg øje på politistationen. Mon den lille celle, jeg kukkelurede i et par timer, er der endnu?).

Det er koldt i mit bibliotek, selv om det burde være umuligt. Der er ild i pejsen, og i stedet for hulmursisolering og rockwool har jeg mine reoler. Den til højre for mig plejer at lune mod Nordenvinden, men i dag slår den ikke til.

Nordenvinden kendte villaens oprindelige ejer alt til. Det var maleren Aage Bertelsen, som var med på Ludvig Mylius-Erichsens heroiske, men også tragiske Danmark-ekspedition fra 1906-08. Bertelsen klarede den, fik bygget sig en villa i Birkerød og boede i den frem til 1945.

Der gik nogle måneder, inden det for alvor gik op for mig, at jeg og familien i virkeligheden var flyttet ind i en fantastisk fortælling om arktisk eventyrlyst og trang til stordåd. Da sagens rette sammenhæng gik op for mig, anskaffede jeg Mylius-Erichsens digtsamling *'Isblink'* og hans bog om den litterære ekspedition til Grønland, som han gennemførte nogle år inden rejsen, der både slog ham ihjel og gjorde ham udødelig. En dag fandt jeg endelig storværket *'Grønland'* om Danmark-ekspeditionen, som Achton Friis færdiggjorde, og her kunne jeg se adskillige fotografier af en vejrbitd Aage Bertelsen.

Efter at have skrevet om alt dette i Politiken fik jeg post fra Bertelsens barnebarn, som sendte fotografier af sin farfars gamle hus og fortalte mig, at Knud Rasmussen og Peter Freuchen har siddet og drukket øl i det atelier, der nu er mit bibliotek og arbejdsværelse. Se, det blev stemningen i herreværelset jo ikke dårligere af, og min interesse for Grønlandica blev yderligere vakt. Nu er jeg for længst en erfaren Grønlandsrejsende med den tilføjelse, at jeg kun har været i *'Grønland'*, aldrig i virkelighedens hårdt prøvede, men efter sigende meget smukke land.

Tut Ank Amon pegede retningen ud, men jeg havnede i det grønlandske og er for længst – takket være bøgerne – på vej mod nye destinationer uden dog helt at være tjekket ud af de gamle.

Fortællinger hober sig op i mig ligesom det ler og mudder, der udfyldte fortidens søpindsvineskaller. Jeg bilder mig ikke ind, at de fortællinger, jeg har optaget i mig, vil kunne aftegne sig i en eventuel forstening af mit legeme, når polerne engang er smeltet, og alt fast er blevet flydende, men jeg har erfaret, at de, mens jeg endnu lever i bedste velgående, gør min tilværelse ganske overordentligt meget rigere. At læse er at være på stoffer. Sherlock Holmes var på opium. For mig har den sikreste vej til bevidsthedsudvidelse altid været en god bog.

Min sidste gode bog er jeg forhåbentlig på behagelig afstand af, min første har jeg endnu, og efterdønningerne fra trippet må kunne måles et eller andet sted i mit indre, ligesom den kosmiske rødforskydning angiver tiden siden universets fødsel, Big Bang.

- *"Alt, hvad der bliver sagt ud fra en ægte samlers synsvinkel er forskruet"*, indrømmede Walter Benjamin. Det samme gælder helt sikkert for bibliopater.